

IN VERTROUWEN HANDHAVEN

Beleidsplan handhaving 2022

februari 2022

Leeswijzer

U treft hier het herziene Beleidsplan handhaving 2022 aan. Dit plan bevat onze visie. Daarnaast kijken wij terug en kijken we vooruit. De kern van ons Beleidsplan handhaving 2022 is “In vertrouwen handhaven.” We gaan uit van het vertrouwen in de klant en treden de klant met respect tegemoet. Een foutje maken kan, maar daarmee ben je nog geen fraudeur. Dat is een andere benadering dan streng de wet volgen. We doen zorgvuldig onderzoek en komen daarna tot een beslissing.

In de informatie die naar de raden is gestuurd ter voorbereiding van het kaderstellende raadsdebat in 2021 en de begrotingswijziging 2022, gebruikten we de titel “Terug naar de basis.” De nieuwe titel “In vertrouwen handhaven” dekt echter beter de lading van dit beleidsplan. Aan het beleidsplan zelf en de gedachtenlijn is niets gewijzigd. Deze is dus hetzelfde gebleven.

In dit beleidsplan gaan wij dieper in op de cirkel van naleving, de DPS-matrix en het wettelijk kader. Ook staan we stil bij de ervaringen, de resultaten van de afgelopen jaren en de aanpak die wij voorstellen. Het beleidsplan sluit af met de financiering en monitoring.

In de bijlage treft u een uitgebreid overzicht aan van de feiten, resultaten en besparingen vanaf het jaar 2017 tot en met 2021.

INHOUDSOPGAVE

1: INLEIDING	4
2: WAT IS HANDHAVING?	5
3: HANDHAVINGSVISIE WIL	6
4: DE CIRKEL VAN NALEVING	7
4.1 De klant centraal	7
5: WETTELIJK KADER EN DE HANDHAVINGSMETHODEN	10
5.1 Wetgeving	10
5.2 Klantniveau	10
5.3 Privacy en handhaving	10
5.4 Handhavingsskoers 2018 – 2021 rijksoverheid/Gaat het beleid veranderen?	11
5.5 Handhavingsmethodes	11
6: HANDHAVING IN DE PRAKTIJK	13
6.1 Huidige uitvoering	13
6.2 Huisbezoeken	14
6.3 Proportionaliteit en subsidiariteit	15
6.4 Mag een huisbezoek worden geweigerd?	15
6.5 Bejegening	16
7: DE RESULTATEN VAN HANDHAVING	17
7.1 Effectiviteit en de besparingen door handhaving	17
7.2 Alle signalen worden opgepakt	17
8: ONZE PLANNEN	18
8.1 Onze visie	18
8.2 Huidige visie en methode	18
8.3 Inzet op begrijpelijke taal	18
8.4 Optimaliseren dienstverlening en voorlichting	18
8.5 Vroegtijdig onderzoek bij aanvraag en tijdens de uitkering	19
8.6 Inkomsten opgeven	19
8.7 Huisbezoeken/proportionaliteit/subsidiariteit	19
8.8 Themacontroles	19
8.9 Slimmer handhaven	19
8.10 Handhaving: bestuursrechtelijke insteek	19
9: FINANCIERING EN MONITORING	20
9.1 Organisatie en financiering “In vertrouwen handhaven”	20
9.2 Onze inzet en verwachte besparingen	21
9.3 Monitoring	21
9.4 Jaarplannen	21
10: SLOTBEPALINGEN	22
BIJLAGEN	23
1. Lijst met afkortingen	24
2. Definities	25
3. Nadere toelichting op de vormen van huisbezoeken	26
4. Hoogwaardig handhaven samengevat	27
5. Feiten, resultaten en cijfers Team Handhaving 2017 – 2021	29

1 | INLEIDING

WIL heeft bij haar start een duidelijke keuze gemaakt dat handhaving integraal onderdeel moet uitmaken van de uitvoering. Deze ingeslagen weg zetten we voort, met de cirkel van naleving als uitgangspunt. Hoe de wet moet worden uitgevoerd, is vastgelegd in de Wet werk en bijstand en sinds 2015 in de Participatiewet.

De wetten die WIL uitvoert zijn hard. Dat is een bewuste keuze geweest van de wetgever. Dit is in lijn met het landelijke beleidskader dat is gevormd door het oude regeerakkoord van het kabinet Rutte 3. Het regeerakkoord 2021¹ van Rutte 4 heeft de intentie de hardheid van de Participatiewet aan te passen. Daarop lopen we graag vooruit. Zo nodig zullen wij ons beleid hierop aanpassen.

De huidige wettelijke verplichtingen zijn nog steeds van toepassing in de Participatiewet, de IOAW, de IOAZ en de Bbz. In deze wetten is ook de nadruk gelegd op de eigen kracht van klanten. Sinds 2015 is er meer financiële verantwoordelijkheid voor de gemeenten en WIL. Dat zorgt voor meer controle op de rechtmatige besteding van de middelen.

In de praktijk merken wij dat het beeld van de zelfredzame klant achterhaald is². De doelgroep van WIL verandert. De vragen zijn complexer geworden en niet meer even snel op te lossen. Ook zijn bepaalde elementen van de wetgeving zó ingewikkeld dat klanten het niet begrijpen. Door het afsluiten van de sociale werkvoorziening neemt het aantal klanten met een arbeidsbeperking toe. Daarmee zijn onze klanten niet zo zelfredzaam als we aanvankelijk dachten.

De situatie rondom de gedupeerden van de toeslagenaffaire van de Belastingdienst beïnvloedt ons denken over onze dienstverlening aan klanten. Bij de toeslagenaffaire zijn klanten door de Belastingdienst ten onrechte als fraudeur aangemerkt, met alle gevolgen van dien.

WIL is geen Belastingdienst. Toch denken wij dat wij onze dienstverlening kunnen verbeteren. Hoewel WIL door klanten voor haar dienstverlening met het rapportcijfer 7,6³ is gewaardeerd, blijft er werk aan de winkel.

Daarbij is het belangrijk dat wij uitgaan van de bedoeling: In vertrouwen handhaven. We werken vanuit vertrouwen en er is ruimte voor maatwerk. Daarbij vinden wij het belangrijk om goed contact te hebben en te houden met onze klanten. Het gaat om het beschermen van de belangen van kwetsbare klanten in samenhang met het maatschappelijk draagvlak voor de sociale zekerheid. Daarvoor zijn⁴ preventie en handhaving cruciaal. Hoe wij dat bij WIL gaan doen, leest u in dit plan.

---

¹ https://www.parlement.com/id/vloreou0m8t6/regeerakkoord_2021

² WRR, Weten is nog geen doen 2017 e-ISBN 978 94 90186 49 4

³ Klanttevredenheidonderzoek WIL 2021

⁴ Tweede Kamer 34 352, vergaderjaar 2020-2021, 34 352, nr. 207 Uitvoering en evaluatie Participatiewet

2. | WAT IS HANDHAVING?

Handhaving bij WIL gaat over de rechtmatige verstrekking van een uitkering met een menselijke maat. We zorgen ervoor dat de uitkering terecht komt bij mensen die er recht op hebben. Handhaving is méér dan het uitvoeren van onderzoeken. Een effectief handhavingsbeleid is een samenspel van preventieve en repressieve taken. Daarbij hanteren wij een aantal uitgangspunten.

Gepaste zelfredzaamheid

Klanten zijn zelf verantwoordelijk voor het tijdig verstrekken van de juiste gegevens. Daar kunnen zij ook op aangesproken worden. Voor WIL geldt het basisprincipe “In vertrouwen handhaven:” klanten krijgen het vertrouwen, totdat het tegendeel is bewezen. Waar nodig zal WIL ondersteuning bieden aan klanten die even niet meekomen en weer op de rails geholpen moeten worden. Die ondersteuning omvat ook preventie, waaronder actieve voorlichting aan klanten.

Integrale aanpak

Handhaving staat niet op zichzelf, maar is een onderdeel van de totale dienstverlening van WIL aan klanten. Versnippering van het handhavingsbeleid moet worden voorkomen; dit zou het beleid immers minder effectief maken. Daarom leggen we verbindingen tussen beleid, uitvoering en externe organisaties binnen en buiten het sociale domein. Dit zijn bijvoorbeeld zaken op het gebied van jeugdzorg, de Wmo, bewoning en ondermijning. Korte lijnen en een goede interne en externe communicatie zijn hierbij een voorwaarde, met inachtneming van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Inlichtingenplicht

Klanten kunnen worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid en hebben een inlichtingenplicht. Die is niet vrijblijvend. WIL speelt hier echter een belangrijke rol; ook wij hebben een actieve rol om voorlichting te geven. Daar hoort bij dat wij tijdens re-integratiegesprekken bijvoorbeeld ook vragen naar wijzigingen in de persoonlijke omstandigheden. Zo is het voor beide partijen duidelijk wat de rechten en verplichtingen zijn en wat we van elkaar verwachten. Door onderwerpen vaker bespreekbaar te maken, verlagen we de drempel om veranderingen door te geven en vergroten wij de bereidheid van klanten om de regels na te leven.

Gelijke behandeling

Voor WIL is iedereen gelijk. Klanten benaderen en behandelen wij op dezelfde manier. Dit kan, gelet op individuele omstandigheden, leiden tot verschillende uitkomsten. Dat is niet erg. De benadering is immers persoonlijk, ook in het handhavingsbeleid.

Kosten en baten zorgvuldig afwegen

Voor WIL is van belang wat wij met het beleid en met de regels willen bereiken. We gaan uit van vertrouwen. Daarbij zetten we bij handhaving in op preventie en actieve voorlichting. Controle (repressie) is het laatste middel: er wordt alleen gekort op de uitkering en teruggevorderd als dit is vastgesteld. We proberen de kosten voor de klant en WIL zoveel mogelijk te beperken. Niemand is gebaat bij een oplopende schuldenlast.

Bestuursrechtelijk en strafrechtelijk

WIL probeert zoveel mogelijk zaken bestuursrechtelijk af te handelen. Indien er sprake is van nadere regels, waarbij het benadelingsbedrag gelijk of hoger is dan de aangegeven grens, dan werken we samen de Regionale Sociale Recherche Nieuwegein (RSRN). Dat gebeurt in goed overleg.

3. | HANDHAVINGSVISIE WIL

WIL is op grond van de Participatiewet IOAW, IOAZ en Bbz verantwoordelijk voor:

- Het verstrekken van een bijstandsuitkering aan degenen die er recht op hebben
- Het voorkomen en bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik van een uitkering.

De handhavingsvisie van WIL kent de volgende uitgangspunten:

- In vertrouwen handhaven
- De menselijke maat is het uitgangspunt
- WIL kijkt naar de mate van zelfredzaamheid van de klant
- We gaan uit van onbewuste regelovertrading. We maken duidelijk onderscheid tussen onbewuste en bewuste regelovertrading
- WIL gaat uit van de spontane nalevingsbereidheid
- We verstrekken rechtmatig een uitkering, om het maatschappelijk draagvlak te behouden
- We reageren adequaat op handhavingssignalen van misbruik en oneigenlijk gebruik
- We proberen de schadelast voor de klant en gemeenten te beperken
- We werken bestuursrechtelijk. Indien nodig bewandelen wij de strafrechtelijke weg.
- Een effectief handhavingsbeleid bestaat uit een goed evenwicht tussen preventie en controle (repressie)

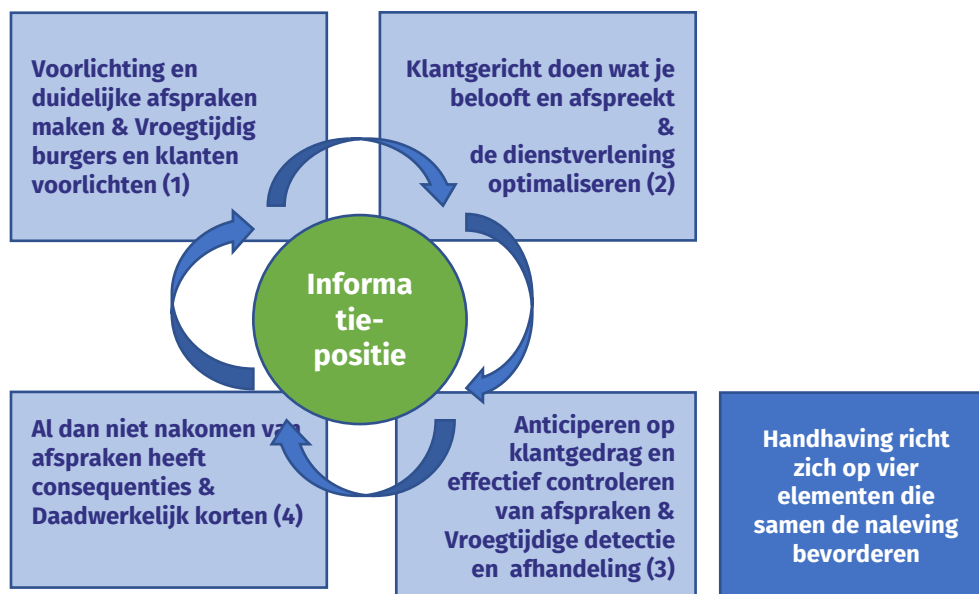
4. | DE CIRKEL VAN NALEVING

Ons handhavingsbeleid is gebaseerd op het principe van hoogwaardige handhaving. De gedachte hierbij is dat klanten die weten wat hun verplichtingen zijn en wat de consequenties zijn als zij die verplichtingen niet nakomen, eerder geneigd zijn hun verplichtingen na te komen. Daarnaast zijn wij verplicht duidelijke voorlichting te geven. Hoogwaardige handhaving is terug te vinden in de cirkel van naleving. Deze bestaat uit vier categorieën: de eerste twee zijn preventief van aard, de laatste twee controlerend (repressief).

De preventieve activiteiten bestaan uit het vroegtijdig informeren en optimaliseren van de dienstverlening.

De repressieve activiteiten bestaan uit opsporen/nader onderzoek/ en zo mogelijk het korten op de uitkering. De cirkel omvat hierdoor een sluitende aanpak.

Het handhavingproces in beeld: DE CIRKEL VAN NALEVING

De kern van de cirkel is dat het effectiever is om klanten aan te zetten tot wenselijk gedrag en het niet naleven te corrigeren. De cirkel verbindt zo rechtmatigheid met doelmatigheid. Een nadere uitleg van de vier fases volgt hieronder.

4.1 De klant centraal

a. Vroegtijdig informeren

Klanten zijn er zelf voor verantwoordelijk dat zij kennisnemen van de regels waar zij zich aan hebben te houden. Iedere klant zou in principe kunnen weten welke verplichtingen er bij het ontvangen van een voorziening horen. Het is onze taak om te voorkomen dat onrechtmatig gedrag onbewust en ongewild ontstaat, bijvoorbeeld door onwetendheid, laaggeletterdheid of door een verkeerd verwachtingspatroon. Daarom is het van belang dat wij de klant al zo vroeg mogelijk, zo vaak mogelijk en zo volledig mogelijk informeren

In vertrouwen handhaven

Beleidsplan handhaving 2022

over de rechten en plichten die aan het aanvragen en ontvangen van een uitkering of voorziening zijn verbonden. Wij houden rekening met het communicatieniveau van onze klanten. Juiste, eenduidige en tijdige informatie is een noodzakelijke basisvoorwaarde voor een heldere handhavingspraktijk.

b. Optimaliseren dienstverlening

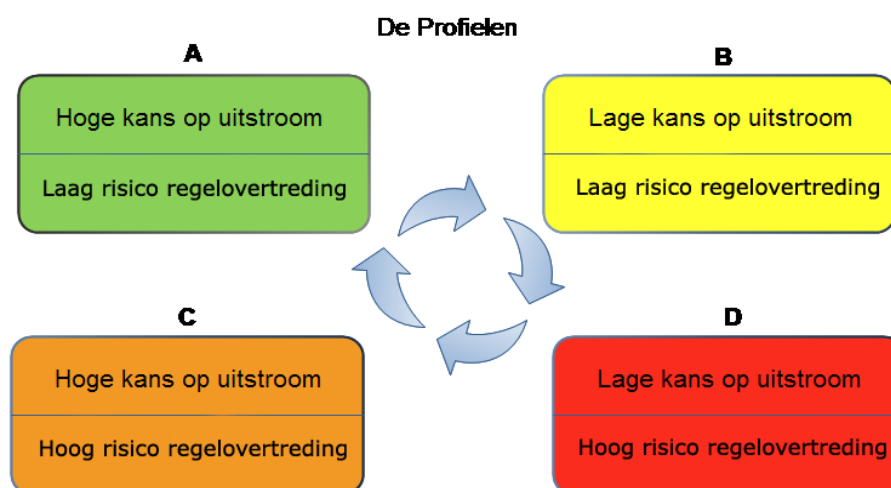
Goed voorbeeld doet goed volgen. Klanten houden zich aan regels en afspraken. De kans dat zij dit zullen doen wordt groter als WIL dit zelf ook doet. Als WIL zich zelf aan afspraken houdt, helder communiceert en klanten correct bejegt, is de verwachting dat klanten eerder geneigd zullen zijn dit gedrag zelf ook te vertonen.

c. Vroegtijdige controle

Controle op maat kan reactief of proactief zijn. Zo voorkomen we dat mensen een verkeerd bedrag ontvangen of dat we iets moeten corrigeren.

De reactieve aanpak is toezicht naar aanleiding van handhavingssignalen en/of meldingen; signaalgestuurde controle. Periodieke heronderzoeken/themacontroles of andere vormen van onderzoek maken hier onderdeel van uit.

De proactieve aanpak richt zich op preventie bij de poort; daar waar de uitkering wordt aangevraagd. Dit doen we door risicosturing. Daarvoor gebruiken we de DPS-Matrix (DPS staat voor: Diagnosticeren, Plannen en Sturen). Aan de hand van een door medewerkers ingevulde vragenlijst volgt een profiel. Daarmee beoordelen wij de kans op regelovertreding. Wij maken onderscheid tussen een hoge kans op regelovertreding of een lage kans op regelovertreding. Dit betekent meer controle in situaties waar het nodig is. En minder controle in situaties waar de kans op onrechtmatigheden gering is.

d. Oneigenlijk gebruik en het korten op de uitkering

Oneigenlijk gebruik en misbruik moet worden voorkomen; dit mag niet lonen. Klanten die niet correct of onrechtmatig handelen mogen geen gewin hebben ten opzichte van diegenen die wel correct handelen. Voor klanten waar sprake is van onbewust oneigenlijk gebruik, kijken wij eerst goed naar de oorzaken, voordat wij tot een besluit komen.

In vertrouwen handhaven

Beleidsplan handhaving 2022

Voor klanten die zich na onderzoek bewust niet aan de afspraken houden, geldt een 'lik op stuk beleid'. Daarbij moeten terugvorderingen en boetes ook werkelijk betaald worden, zodat het voordeel dat het oneigenlijk gebruik biedt wordt ontnomen. Als bewust oneigenlijk gebruik niet direct wordt aangepakt, verliest het handhavingsbeleid aan geloofwaardigheid en draagvlak bij de klanten in de Lekstroom.

WIL doet aangifte bij zwaardere misbruikzaken boven een landelijk vastgesteld bedrag. Zij volgt hier de Aanwijzing sociale zekerheidsfraude⁵. In overleg met en na akkoord van het Openbaar Ministerie kan in dergelijke situaties strafrechtelijk vervolgd worden. Daarbij werken wij samen met RSRN. De sociaal rechercheurs maken dan proces-verbaal op, waarna de klant zich moet verantwoorden voor de strafrechter. De aangiftegrens is € 50.000,-. In bepaalde situaties geldt een lagere aangiftegrens van € 20.000,-⁶.

De praktijk van WIL wijst uit dat het benadelingsbedrag in het algemeen lager is dan de aangiftegrens van € 50.000,-. Omdat het bedrag onder de aangiftegrens ligt, kan dit bestuursrechtelijk worden afgehandeld. WIL probeert de kosten voor de klant en gemeenten zoveel mogelijk te beperken.

---

⁵ Aanwijzing sociale zekerheidsfraude dd. 1 april 2016:

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2016-12609.html>

⁶ [wetten.nl - Regeling - Aanwijzing sociale zekerheidsfraude - BWBR0037704 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Aanwijzing-sociale-zekerheidsfraude-BWBR0037704-overheid.nl) en [wetten.nl - Regeling - Aanwijzing sociale zekerheidsfraude - BWBR0037704 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Aanwijzing-sociale-zekerheidsfraude-BWBR0037704-overheid.nl)

5. | WETTELIJK KADER EN DE HANDHAVINGSMETHODEN

5.1 Wetgeving

De huidige Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz vormen het juridisch kader voor een rechtmatige verstrekking en daarmee voor de handhaving. Hierbij gaat het om het niet nakomen van de informatieplicht en arbeids- en re-integratieverplichtingen zoals opgenomen in de wettelijke bepalingen. Dit kan onbewust en bewust gebeuren. Hiermee is sprake van een wettelijke basis voor het toepassen van een korting op de uitkering.

5.2 Klantniveau

Klanten hebben een inlichtingenplicht (artikel 17 lid 1 Participatiewet)

Bij de Participatiewet zijn door WIL aangewezen medewerkers belast met toezicht of handhaving en naleving van de wet (artikel 76a Participatiewet). Allereerst gaan wij uit van onbewuste regelovertreding. Bij schending van de inlichtingenplicht onderzoeken wij of er sprake is van (on)bewuste regelovertreding van de inlichtingenplicht (artikel 58 lid 1 Participatiewet). In het geval van bewuste regelovertreding leggen wij een boete op. Dit is een extra bedrag dat moet worden terugbetaald, boven op het teruggevorderde bedrag.

Medewerking

Klanten zijn verplicht om mee te werken aan onderzoek in het kader van de rechtmatigheid (artikel 17 lid 2 Participatiewet). Daarnaast kan medewerking worden gevraagd aan de klant voor het verstrekken van extra informatie (artikel 53a Participatiewet) en mee te werken aan toezichthoudende taken. Dit in samenhang met (Titel 5.2 toezicht en naleving art 5:11 en verder van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Bij het schenden van de arbeidsverplichtingen kan WIL een waarschuwing opleggen. Gebeurt het vaker, dan kunnen wij een korting op de uitkering toepassen (artikelen 8, 18 en 58 Participatiewet). Dit kan het geval zijn bij onder andere het weigeren van een baan of het niet komen op een medische keuring.

5.3 Privacy en handhaving

Binnen WIL verwerken wij persoonsgegevens, waaronder bijzondere persoonsgegevens zoals financiële gegevens. Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) in werking getreden. Deze stelt strengere eisen aan het verwerken van persoonsgegevens: verwerking is alleen toegestaan als daar een in de AVG genoemde grondslag voor is. WIL mag alleen gegevens verwerken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de wet. Gegevens moeten op de minst belastende wijze verkregen worden; zo is een huisbezoek bijvoorbeeld niet toegestaan als de informatie op een minder belastende manier verkregen kan worden. Daarnaast gelden eisen van doelbinding en data-minimalisatie (alleen gegevens verwerken die noodzakelijk zijn; *need-to-know* in plaats van *nice-to-know*).

Gegevensuitwisseling

WIL werkt in het kader van de Participatiewet met ketenpartners samen op grond van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (SUWI). Belangrijke ketenpartners zijn het UWV, het Bureau Keteninformatiesering Werk en Inkomen (BKWI) en het Inlichtingenbureau (IB). Deze partners wisselen onderling elektronisch gegevens met elkaar uit via het zogenaamde Suwinet. WIL hanteert voor de waarborg het Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid Werk en Inkomen Lekstroom 2021 – 2025.⁷

Naast de regels uit de AVG spelen ook andere wetten een rol. Bijvoorbeeld wanneer er sprake is van strafrechtelijk optreden tegen misbruik van de uitkering. Dit zijn bijvoorbeeld situaties waarbij veelvuldig auto's op de naam van de klant staan, langdurig zwart wordt gewerkt of het niet melden van langdurige samenwoning.

De beperking in gegevensverwerking en -uitwisseling heeft daarom gevolgen voor de handhavingspraktijk. De balans tussen privacybescherming enerzijds en handhaving anderzijds is daarom een blijvend aandachtspunt.

5.4 Handhavingskoers 2018 – 2021 rijksoverheid/Gaat het beleid veranderen?

Het huidige handhavingsbeleid van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is versterkt in de periode 2018 – 2021. Met de toeslagenaffaire van de Belastingdienst in 2020 in ons achterhoofd en de vorming van een nieuw kabinet wordt naar verwachting meer tijd en energie besteed om de mens staat centraal te stellen. Maatwerk dus.

VNG-naleving werkt aan herijking van het huidige beleid. De visie op de cirkel van naleving en de huidige methode van risico-sturing (DPS-matrix) zijn goed doordacht en hebben hun nut bewezen. Deze visie en methode blijft WIL hanteren. Vooruitlopend op de wijzigingen gaat WIL werken volgens het basisprincipe "In vertrouwen handhaven." Daarmee lopen wij vooruit op nieuwe ontwikkelingen. Daar waar het nieuwe kansen biedt voor de klant en gemeenten, speelt WIL erop in.

5.5 Handhavingsmethodes

In eerste instantie blijven klanten verantwoordelijk voor het naleven van wet- en regelgeving. We willen onze handhaving versterken aan de hand van vier hoofdlijnen:

Handhaven DPS-matrix/open bronnenonderzoek

We maken gebruik van beschikbare gegevens van klanten en analyseren die met inachtneming van de kaders van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Bij de uitkeringsaanvraag werken we risicogericht. Bij klanten die op grond van de vragenlijst van de DPS-matrix op één of meer risico-indicatoren positief scoren, bestaat

---

⁷ Informatiebeveiligingsbeleid Werk en Inkomen Lekstroom 2021 – 2025 vastgesteld in het AB van 8 april 2021 (bijlage 9a).

een hoger risico op oneigenlijk gebruik. Bij klanten die daar lager op scoren bestaat een lage kans op oneigenlijk gebruik.

Voor nader onderzoek kunnen wij gebruikmaken van de open bronnen die voor iedereen toegankelijk zijn, zoals internet en sociale media. WIL maakt daarbij geen gebruik van neprofielen.

WIL maakt verder geen gebruik van algoritmen. Dat is nu niet mogelijk en WIL heeft ook geen plannen in deze richting.

Grensoverschrijdend handhaven

Handhaving gaat samen met goede internationale afspraken. Bepaalde vormen van misbruik of oneigenlijk gebruik kennen namelijk een grensoverschrijdende component, zoals het verzwijgen van inkomsten en vermogen in het buitenland. Samenwerking tussen de lidstaten is hierbij van belang.

Effectief handhaven

Het is zaak de juiste instrumenten en interventies te vinden en te monitoren wat effectief is; dit kan per klant of klantgroep verschillen. Daarvoor passen we maatwerk toe.

Versterken en verbinden van de handhavingsketen

Complexe situaties van oneigenlijk gebruik beperken zich niet tot werk en inkomen alleen maar spelen binnen het hele sociale domein en daarbuiten. Hiervoor kan een integrale en multidisciplinaire aanpak noodzakelijk zijn. Ketensamenwerking en kennisdeling is onontbeerlijk om tot een sluitende aanpak te komen wanneer dit naar ons oordeel noodzakelijk is en het wettelijk mag op grond van de AVG en aanpalende wetgeving.

6. | HANDHAVING IN DE PRAKTIJK

In hoofdstuk 6 zetten wij de huidige manier van werken uiteen. Bij de start van WIL is gekozen voor de visie van de cirkel van naleving en een aantal jaren later voor de DPS-matrix om risicoprofielen te bepalen. Deze visie en methode bewijzen nog steeds haar nut. Dat zullen we voorzetten. In jaarplannen beschrijven we de activiteiten van Team Handhaving en hoe die worden uitgevoerd. Afhankelijk van de effectiviteit en de gestelde prioriteiten, passen wij de activiteiten aan.

6.1 Huidige uitvoering

a. Preventie en risicogestuurd bij aanvang

Op basis van de Participatiewet informeren wij de klant bij een aanvraag voor levensonderhoud welke rechten en plichten er aan de uitkering verbonden zijn. Deze informatie geven wij ook op papier mee (informatiebrief). In deze informatiebrief worden onder andere de rechten en verplichtingen genoemd en worden enkele regelingen uiteengezet. Mensen met een bijstandsuitkering worden periodiek middels een nieuwsbrief geïnformeerd over wijzigingen, aandachtspunten, nieuwe ontwikkelingen, etc. Daarnaast is deze informatie ook terug te vinden op de website van WIL www.wil-lekstream.nl in een uitlegvideo met ondertiteling in meerdere talen.

b. Intake/DPS-matrix

Na het gesprek met de klant vult de medewerker een vragenlijst in. Hierbij worden alle factoren meegenomen en speelt de menselijke maat een rol. Uit analyse komt naar voren of er sprake is van een laag risico op regelovertreding of een hoog risico. Aanvragen met een laag risico handelen wij versneld af. Dat is minder belastend voor de klant. Bij een hoog risico volgt een volledig onderzoek. Eén van de onderdelen is de administratieve screening.

Over een periode van 2017 tot en met 2021 is gebleken dat bij 81% van de aanvragen voor een bijstandsuitkering sprake is van een laag risico op regelovertreding (LOR) en bij 19% is er kans op een hoog risico op regelovertreding (HOR).

c. Administratieve screening

Wanneer een hoog risicoprofiel is vastgesteld, volgt, nadat de aanvraag compleet is, een administratief onderzoek. Hierbij gebruiken wij de wettelijk toegestane bronnen, waaronder Suwinet. Dit is het minst belastend voor de klant.

Op basis van de uitkomsten handelen wij de aanvraag regulier af. Of er volgt een intensieve controle. We maken hierbij gebruik van de handreiking internetprotocol van de VNG.⁸

---

⁸ Handreiking internetonderzoek Participatiewet, VNG juli 2021
<https://vng.nl/kennisbank-naleving/internetonderzoek-participatiewet-handreiking>

d. Intensieve controle

Wanneer er na een administratieve screening aanleiding voor is, volgt een intensieve controle. Daarbij gaan we dieper in op de aanvraag. Dit is bijvoorbeeld op het gebied van inkomen, de woon, leef- en vermogenssituatie.

Diverse onderzoeksmiddelen kunnen hierbij ingezet worden: internetonderzoek, waarnemingen, gesprek, huisbezoek en buurtonderzoek als dat nodig is.

Deze middelen worden ingezet op grond van het proportionaliteits- en subsidiariteitsbeginsel. Op basis van de feiten en de persoonlijke situatie volgt een zorgvuldige afweging of we een uitkering toekennen of afwijzen. Over een periode van 2017 tot en met 2021 is gebleken dat bij 47% van de aanvragen met een hoog risico een intensief onderzoek wordt gestart. Na het intensieve onderzoek leidt 46% tot een toekenning en 54% tot een afwijzing.

e. Signaal-gestuurd werken tijdens de uitkering

Bij signaal-gestuurd werken doet Team Handhaving nader onderzoek na handhavingssignalen uit een hercontrole, een (anonieme) tip of handhavingssignalen van het Team Inkomen of het Inlichtingenbureau. Dit zijn handhavingssignalen die via externe en interne kanalen binnenkomen.

Bij deze handhavingssignalen doen we eerst een administratieve screening. Indien nodig volgt een intensief onderzoek zoals hiervoor is beschreven.

f. Themacontroles

In 2016 en 2017 zijn themacontroles uitgevoerd. Een themacontrole gaat over een specifiek onderzoek naar een groep klanten. Bijvoorbeeld de groep die parttime werkt, onderzoek naar woonsituatie (kamerhuur/kostgangers), langere tijd een oproepcontract met een beperkt aantal uren. Voor de themacontroles zijn destijds extra middelen beschikbaar gesteld. De controles zijn effectief gebleken en hebben geleid tot meer blijvende beëindigingen van de uitkering.

Dat blijkt ook uit de benchmark. WIL heeft minder klanten die opnieuw een uitkering aanvragen in vergelijking met organisaties voor werk en inkomen van gelijke omvang.

6.2 Huisbezoeken

Klanten kunnen huisbezoeken als belastend ervaren. Dat realiseren wij ons terdege. Voordat we op huisbezoek gaan, maken wij daarom een afweging of dit noodzakelijk is en of informatie op een minder belastende manier kan worden verkregen. Bijvoorbeeld door een administratieve screening.

Juridisch onderscheiden wij drie soorten huisbezoeken:

1. Een dienstverleningsonderzoek, waarbij de klant niet naar WIL kan komen
2. Een verificatie huisbezoek om het recht op bijstand te beoordelen
3. Een huisbezoek bij een sterk vermoeden van misbruik

Voor een verdere uitwerking van de inhoud van de huisbezoeken verwijzen wij naar bijlage 3.

6.3 Proportionaliteit en subsidiariteit

Proportionaliteit betekent of het in verhouding staat tot de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer.

Subsidiariteit wil zeggen dat je het minst ingrijpende middel moet inzetten om een bepaald doel te bereiken.

Belangrijk voor overheidshandelen - en dus voor WIL - is dat het evenredig moet zijn in relatie tot de gestelde doelen. Het ingezette middel, en met name de wijze waarop, moet in verhouding staan tot het beoogde doel (= het verkrijgen van volledige en de juiste informatie om het recht op bijstand vast te stellen). Dat geldt ook voor Handhaving. Bijvoorbeeld bij een huisbezoek; dat mag alleen als middel worden ingezet als de inzet van andere middelen niet tot het gewenste resultaat leidt. Het schendt de privacy van de klant en moet dus noodzakelijk zijn (proportioneel) en adequaat (er moet geen lichter middel beschikbaar zijn).

Een huisbezoek leggen we altijd met twee medewerkers af. Bij een huisbezoek mogen medewerkers niet tegen de wil van de bewoner binnentreden. Als de bewoner vrijwillig toestemming geeft voor binnentreden van de woning is er geen sprake van een inbreuk op het huisrecht. Dit heet 'informed consent'. Voordat de medewerker de woning betreedt, legitimeert hij zich, geeft de reden en het doel van het huisbezoek aan en vraagt om toestemming tot binnentreden. Voor iedere vervolgstap in het huisbezoek is steeds weer 'informed consent' nodig. Een feitelijke weergave van het huisbezoek moet worden opgenomen in een rapportage.

De Wet huisbezoeken⁹ geeft de gevolgen voor het recht op uitkering weer als de klant het aanbod tot verificatie van de woonsituatie door middel van een huisbezoek afwijst. Ook om andere redenen kan er aanleiding zijn voor een huisbezoek. Na een zorgvuldige afweging kan het zijn dat de klant behoort tot een groep met een hoger risico op regelovertreding. Ook kan er sprake zijn van een themacontrole, waarbij besloten is het huisbezoek als een controlemiddel in te zetten. De medewerkers stellen de klant vooraf op de hoogte of niet meewerken wel of geen gevolgen kan hebben voor de uitkering.

6.4 Mag een huisbezoek worden geweigerd?

De klant bepaalt zelf of hij wil meewerken aan het huisbezoek en dus toestemming geeft om zijn woning binnen te treden. Hij mag ook weigeren. De weigering kan nadelige consequenties hebben voor de klant.

---

⁹ Besluit 1^e kamer 13-10-2012 inwerkingtreding per 1-1-2013
https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/31929_huisbezoek_voor

6.5 Bejegening

WIL gaat voor een correcte uitvoering van de wet- en regelgeving en maakt gebruik van de ruimte in de wet. Daarbij staan de menselijke maat en een eerlijk gesprek voorop. Bejegening is één van de onderdelen. We tonen begrip voor de persoonlijke leefsituatie. Is er meer hulp nodig dan zoeken we ook naar een oplossing, samen met andere partners.

Geen klachten 2019 - 2021

Klanten verwachten misschien dat Team Handhaving flink inzet op een correcte uitvoering en minder oog heeft voor hun leefwereld. Dit kan veel klachten opleveren over uitvoerend medewerkers van Team Handhaving. Dit zien wij echter niet terug in de praktijk. Uit de jaarverslagen uit 2019 en 2020 en bij navraag bij de klachtencoördinator van WIL zijn er in 2019 en 2020 geen klachten ingediend tegen medewerkers van Team Handhaving. Dat geldt ook voor 2021. Hiermee concluderen wij dat medewerkers van Team Handhaving klanten met respect tegemoet treden en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in acht nemen.

7. | DE RESULTATEN VAN HANDHAVING

7.1 Effectiviteit en de besparingen door handhaving

Allereerst vinden wij het belangrijk te benadrukken dat klanten die dat echt nodig hebben een uitkering ontvangen. Tijdens ons werk proberen wij oneigenlijk gebruik en misbruik te voorkomen. Zo blijft er maatschappelijk draagvlak voor sociale voorzieningen.

Is handhaving kosteneffectief? Ja. De resultaten sinds 2017 laten zien dat door te handhaven forse besparingen zijn gerealiseerd. Bovendien besparen wij uitkeringskosten op de BUIG. Dat zorgt voor minder uitgaven bij de gemeenten.

De resultaten in een notendop

De resultaten van handhaving zijn gebaseerd op de cijfers over de periode 2017 tot en met 2021. Wat blijkt? Bij het kritisch beoordelen van aanvragen aan de Poort en door Team Inkomen kennen wij gemiddeld 45% van de aanvragen niet toe. Handhavingssignalen over oneigenlijk gebruik en misbruik die wij tijdens de uitkeringsperiode ontvangen, leiden na onderzoek in 40% van de situaties tot beëindiging van de uitkering.

Themacontroles leiden eveneens tot beëindigingen. Het aantal beëindigingen is verwerkt in de cijfers van het jaar 2017 en 2018.

Met de beëindiging van één uitkering bespaart WIL gemiddeld € 21.000,- over een periode van 18 maanden.

7.2 Alle signalen worden opgepakt

We laten op dit moment veel liggen. Gelet op de beperkte financiële ruimte die gemeenten hebben, is er voor 2020 en 2021 een “nullijn” afgesproken. In de kaderstellende raadsdebatten(KRD) is er door de raden meer prioriteit gelegd bij de aard en kwaliteit van onze dienende dienstverlening aan de klanten van onze gemeenten. Dit betrof onder andere de doorontwikkeling van de dienstverlening richting leefwereld. Voor Schuldhulpverlening betekende dat een tandje meer en voor Handhaving een tandje minder. Het gevolg hiervan is dat wij taken van Handhaving niet uitvoeren. Zoals de raden hebben aangegeven, hebben wij onze inzet bij de uitkeringsaanvraag wel gehandhaafd.

Uit de opgehaalde noties tijdens het kaderstellende raadsdebat van 13 oktober 2021 blijkt dat een tandje minder voor Handhaving in 2022 niet langer acceptabel is. Door de gemaakte keuze in 2020 en 2021 konden wij slechts 40% van de handhavingssignalen tijdens de uitkeringsperiode onderzoeken, 60% is dus blijven liggen. Dat knaagt aan een rechtvaardige uitvoering en het draagvlak voor de sociale zekerheid. Door deze keuze is Handhaving feitelijk door het ijs gezakt. Willen wij handhaving op de juiste wijze uitvoeren, dan willen wij alle handhavingssignalen oppakken. We werken vanuit ons basisprincipe; in vertrouwen handhaven.

8. | ONZE PLANNEN

8.1 Waar gaan we voor

De afgelopen jaren deden we ruime ervaring op met wat werkt bij handhaving. Dat nemen we mee. We gaan werken vanuit de volgende uitgangspunten:

- In vertrouwen handhaven
- Voorlichting aan de poort en tijdens de uitkeringsperiode
- We gaan uit van onbewust handelen
- We doen zorgvuldig onderzoek
- We ondersteunen waar het kan en
- Handhaven waar het moet

Mede gelet op onze ervaringen gaan we daarvoor het volgende doen:

8.2 Huidige visie en methode

De visie op de cirkel van naleving en het gebruik van de DPS-matrix blijven wij voortzetten. Zij hebben hun nut bewezen. Deze methode draagt bij aan een zorgvuldige verstrekking van bijstand. We blijven stilstaan bij de leefwereld van klanten en passen maatwerk toe.

8.3 Inzet op begrijpelijke taal

WIL zet in op vroegtijdige informatievoorziening via allerlei kanalen, zowel intern als extern. De brieven zijn inmiddels op taalniveau B1 herschreven om op klantniveau aan te sluiten (B1), zodat we het merendeel van onze klanten bereiken. Wanneer dit moeilijk is en blijft voor de klant, dan zetten we in op mondelinge voorlichting door een WIL-medewerker of met hulp van een contactpersoon van de klant.

8.4 Optimaliseren dienstverlening en voorlichting

We helpen klanten met goede voorlichting. Dat kan in een persoonlijk gesprek of tijdens workshops. Beter is wanneer zij ook daadwerkelijk bij ons in beeld zijn, zich gehoord en gezien voelen. Medewerkers pakken vervolgacties snel en effectief op. Daarbij hoort: zeg wat je doet en doe wat je zegt.

We streven naar administratieve lastenverlichting, waardoor de klant niet iedere keer gegevens hoeft aan te leveren die al bij ons bekend zijn (Wet eenmalige gegevensuitvraag (WUE)). Dat is steeds meer gemeengoed binnen WIL. Er is aandacht voor een goed functionerend ICT-systeem. Dat wordt verder geoptimaliseerd. Door het ontbreken van wettelijke bepalingen mag niet alle informatie met betrokken afdelingen en organisaties worden gedeeld. Dat vertraagt een snelle afhandeling. Hierbij kan het enerzijds gaan om situaties die handhavers waarnemen en waar de hulp van jeugdzorg, Wmo of schuldhulpverlening noodzakelijk is. Anderzijds kan er sprake zijn van oneigenlijke bewoning of ondermijning.

8.5 Vroegtijdig onderzoek bij aanvraag en tijdens de uitkering

Goede voorlichting en optimale dienstverlening hebben een preventief effect en zorgen voor een grotere nalevingsbereidheid. Toch kan het gebeuren dat een uitkering/voorziening (minimabeleid) oneigenlijk gebruikt wordt. Dit moet zo snel mogelijk worden opgespoord, zodat we erger voorkomen. Dat betekent dat wij handhavingssignalen bij de start van de uitkering en tijdens de uitkering direct oppakken. Hier mag geen achterstand ontstaan. De handhavers maken een integrale beoordeling, stellen de mens centraal en beoordelen de rechtmatigheid.

8.6 Inkomsten opgeven

Inkomsten/periodieke verklaringen over de ontvangen inkomsten kunnen maandelijks en halfjaarlijks worden opgevraagd bij de klanten. Daarvoor is een standaardformulier. Met die gegevens stellen wij de juiste hoogte van de uitkering vast. Is een nader onderzoek nodig, dan is dat in de regel een taak van Team Inkomen en de Uitkeringsadministratie. Indien nodig kan Team Handhaving een nader onderzoek doen.

8.7 Huisbezoeken/proportionaliteit/subsidiariteit

Wij blijven huisbezoeken inzetten als dat nodig is om een goede afweging te kunnen maken.

8.8 Themacontroles

Met themacontroles kunnen we nader onderzoek doen naar uitkeringssituaties. Dit zijn bijvoorbeeld lage inkomsten uit parttime werk en autobezit. Daarmee wordt niet het gehele klantenbestand belast, maar slechts een selecte groep. Dit is een klantvriendelijke en effectieve aanpak.

8.9 Slimmer handhaven

WIL onderzoekt of slimmer handhaven mogelijk is binnen de grenzen van de wet, zodat wij beschikbare middelen effectiever kunnen inzetten. Daarom onderhouden wij hiervoor contact met diverse partijen, waaronder VNG Naleving en Divosa.

8.10 Handhaving: bestuursrechtelijke insteek

WIL kiest voor de bestuursrechtelijke insteek voor het afhandelen van onderzoeken. Dat is in eerste aanleg het minst belastend. Hiermee kunnen we de schadelast voor de klant en de gemeenten beperken. Daar waar het nodig is en moet, volgt WIL de strafrechtelijke weg en kiezen wij voor samenwerking met de RSRN. Verder zetten wij in op thematische en periodieke overleggen tussen WIL en de RSRN.

9. | FINANCIERING, INZET EN MONITORING

9.1 Organisatie en financiering “In vertrouwen handhaven”

We zien de afgelopen jaren een dynamischer klantenbestand. Onze klanten zijn diverser geworden en er is vaker sprake van multi-problematiek. WIL gaat daarom meer dan voorheen uit van de leefwereld van de klant. Deze gewijzigde aanpak heeft effect op de onderzoeken waar Team Handhaving bij betrokken is.

Het team wordt vaker gevraagd om te adviseren bij WIL-collega's. Het gaat hierbij onder andere om consultatie, administratieve onderzoeken, intensieve controles, gesprekken en huisbezoeken. Zo nodig wordt het team betrokken bij strafrechtelijke onderzoeken. De vraag is of WIL een één op één koppeling kan maken met het klantenaantal en de beschikbare- en gevraagde capaciteit. Dat is echter niet het geval. Dit is afhankelijk van welk team welke taak heeft in de keten en de speciale rol van Team Handhaving. Hoe de werkzaamheden zijn georganiseerd verschilt per organisatie/sociale dienst. Het formatieonderzoek van WIL uit 2019 kan weliswaar een indicatie geven, maar is niet sluitend. Het klantenbestand op basis van de cijfers van 2018 is immers veranderd. Met de gewijzigde omstandigheden vraagt dit een andere inzet van Team Handhaving.

Om de visie “In vertrouwen handhaven” structureel te kunnen implementeren, vraagt WIL 2 fte; 1 fte voor themacontroles en 1 fte voor het oppakken van handhavingssignalen tijdens de uitkeringsperiode.

Zijn deze onderzoeken effectief en is het een verantwoorde investering?

De afgelopen jaren heeft WIL laten zien dat themacontroles en reguliere onderzoeken van Team Handhaving effectief waren. Dat leidde tot minder uitkeringen en besparingen op de BUIG. Daarmee bespaarden de gemeenten structureel geld. Gelet op deze ervaringen sinds 2017 ligt er een stevig resultaat. De gevraagde structurele investering van 2 fte is maatschappelijk verantwoord en verdient zich meer dan terug.

De kosten hiervan ramen wij op € 150.000,- per jaar voor eigen personeel. De tarieven voor inhuur bedragen het dubbele.

Met structurele middelen van € 150.000,- per jaar kan WIL de handhaving opnieuw herijken. “In vertrouwen handhaven” zorgt daarmee voor een stevige basis; we zijn dan in staat meer oog te hebben voor de mens achter de klant.

Met deze investering blijft onze inzet aan de poort zoals deze nu is. Daarnaast gaan we 100% actief inzetten op reguliere handhavingssignalen. Indien nodig prioriteren wij. Verder voeren wij 1 themacontrole per jaar uit. Op deze wijze verstrekken wij bijstand aan wie daar recht op heeft en voorkomen we misbruik en oneigenlijk gebruik. Voor een uitgebreid overzicht van de kosten en baten verwijzen wij naar bijlage 5.

9.2 Onze inzet en verwachte besparingen

Naast de al omschreven uitgangspunten geven we in dit schema onze inzet en verwachte besparingen weer, op basis van historische gegevens:

Onze inzet	Verwachte besparingen
100% handhaving aan de poort	Gemiddeld 45% van de aanvragen leidt niet tot een toekenning van een uitkering (levensonderhoud)
Alle handhavingssignalen oppakken tijdens de uitkeringsperiode	40% leidt tot een beëindiging van de uitkering
Jaarlijks 1 themacontrole uitvoeren	Een besparing van 150% van € 75.000,- op basis van een besparingstermijn van 18 maanden per beëindigde uitkering

9.3 Monitoring

Wij blijven voortgang monitoren.

We willen wel opmerken dat het een illusie is om te denken dat er geen misbruik meer zal zijn. Dat blijft altijd bestaan.

9.4 Jaarplannen

In teamplannen beschrijven we jaarlijks de activiteiten van het team. Op basis van het lopende jaar bepalen wij wat de resultaten van de activiteiten zijn. Deze resultaten vormen de inzet voor het volgende jaar.

10. | SLOTBEPALINGEN

Artikel 10.1 Citeertitel

Dit plan wordt aangehaald als
"Beleidsplan handhaving Werk en Inkomen Lekstroom 2022"

Artikel 10.2 Inwerkingtreding

Dit plan treedt in werking met ingang van 1 maart 2022.
Het Handhavingsplan zoals vastgesteld op 20 juni 2013 komt hiermee te vervallen.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het dagelijks bestuur van de
Gemeenschappelijke regeling Werk en Inkomen Lekstroom, gehouden op
17 februari 2022.

De voorzitter,

De secretaris,

W. Eggengoor

R.H. Esser

BIJLAGEN

1. Lijst met afkortingen
2. Definities
3. Nadere toelichting op de vormen van huisbezoeken
4. Hoogwaardig handhaven samengevat
5. Feiten, resultaten en cijfers 2017 - 2021

Bijlage 1: Lijst met afkortingen

In dit Beleidsplan handhaving en daarop gebaseerde regels en afspraken wordt verstaan onder:

AB	Algemeen bestuur
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWBI:	De Algemene wet op het binnentreden
Bbz:	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004
BRP:	Basisregistratie persoonsgegevens
BUIG	Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
DB	Dagelijks Bestuur
DPS	Diagnosticeren, Plannen en Sturen
DPS-matrix	Deze methode ondersteunt het aanvraagproces van een uitkering om een inschatting te maken voor een hoog of laag risico op oneigenlijk gebruik door de klant
GR	Gemeenschappelijke regeling Werk en Inkomen Lekstroom
HOR	Hoge kans op regelovertreding
IB	Inlichtingenbureau
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandige
LOR	Lage kans op regelovertreding
Pwet	Participatiewet
RSRN	Regionale Sociale Recherche Nieuwegein
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
Wet SUWI	Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
WEU	Wet eenmalige gegevensuitvraag werk en inkomen
Wgr	Wet gemeenschappelijke regeling
WIL	Werk en Inkomen Lekstroom
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning

Bijlage 2: Definities

Handhaving

Handhaving betreft alle activiteiten van de overheid die erop gericht zijn dat regels worden nageleefd:

- Het bevorderen van de spontane nalevingsbereidheid
- Maatschappelijk draagvlak hebben en houden voor de regels
- Het terugdringen van misbruik en oneigenlijk gebruik

Naleving, handhaving

In de dienstverlening worden de begrippen handhaving en naleving naast en door elkaar gebruikt.

Naleving

Met naleving wordt het handelen van de klant bedoeld. Die is zelf verantwoordelijk voor de naleving van de verplichtingen die aan een uitkering zijn verbonden.

Handhaving

Dit zijn de inspanningen die WIL doet om naleving van wet- en regelgeving te controleren en te versterken. Hierbij gaat het om met name de controle van de rechtmatigheid van de uitkeringsverstrekking.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Het begrip “misbruik en oneigenlijk gebruik” wordt in de wet gehanteerd voor het verwijtbaar niet-naleven van de inlichtingenplicht. Hierdoor ontstaat schade die met terugvordering en een boete moet worden hersteld.

Bijlage 3: Vormen van huisbezoeken

We onderscheiden (juridisch) drie vormen van huisbezoeken:

1. Een dienstverleningsonderzoek, waarbij de klant niet naar WIL kan komen
2. Een verificatie huisbezoek om het recht op bijstand te beoordelen
3. Een huisbezoek bij een sterk vermoeden van misbruik

1. Een dienstverleningshuisbezoek waarbij de klant niet WIL kan komen

Er zijn huisbezoeken in het kader van de dienstverlening. Bijvoorbeeld bij een klant die door fysieke- of gezondheidsproblemen niet de mogelijkheid heeft om bij WIL langs te komen. Hierbij kan het gaan om klanten met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. De Algemene wet op het binnentreden (AWBI) is wel van toepassing. Legitimatie en toestemming voorafgaand aan het betreden van de woning is dus een vereiste.

2. Een verificatiehuisbezoek (rechtmatigheidsbeoordeling)

De “Wet Huisbezoeken” richt zich specifiek op het huisbezoek ter verificatie van door de klant verstrekte inlichtingen, waarbij geen vermoeden van fraude aanwezig is. De “Wet Huisbezoeken” geeft WIL in dat geval meer mogelijkheden. Als wij door weigering van huisbezoek de leefsituatie van de klant - en daarmee de rechtmatigheid van de uitkering of de hoogte daarvan - niet kunnen vaststellen, heeft dat immers gevolgen voor de uitkering.

Artikel 53a lid 2 van de Participatiewet geeft WIL de bevoegdheid om de klant te vragen om aan te tonen dat hij bijvoorbeeld alleenstaand is, feitelijk verblijft op het adres of de kosten kan delen met een ander. Dat kan door middel van een huisbezoek.

3. Een huisbezoek bij een sterk vermoeden van misbruik

Wanneer er een redelijk vermoeden van misbruik is ontstaan, geeft art. 53a van Participatiewet de mogelijkheid om de door de klant verstrekte inlichtingen met betrekking tot zijn woon- en leefsituatie te controleren middels een huisbezoek. De klant heeft volgens art. 17 lid 2 van de WWB een “meewerkplicht.” Het niet meewerken aan een huisbezoek bij een redelijk vermoeden van oneigenlijk gebruik kan leiden tot het afwijzen van een aanvraag of het intrekken van uitkering.

Protocol huisbezoek

Ter ondersteuning van de huisbezoeken hanteren we het Protocol Huisbezoeken voor Werk en Inkomen Lekstroom WIL¹⁰. In dit protocol is een kader meegegeven waarbinnen de werkzaamheden worden uitgevoerd. Dit met inachtneming van de rechtswaARBorgen voor de klant.

---

¹⁰ Vastgesteld in het MT van 25 november 2014 onder nummer B160

Bijlage 4: Hoogwaardig handhaven samengevat

In het kort komt de inzet van handhaving hierop neer:

Preventief en risicogestuurd bij aanvragen

- Tijdens voorlichtingsbijeenkomsten leggen we de dienstverlening, de voorwaarden en spelregels uit
- Het voorkomen van onrechtmatige verstrekking van een uitkering bij de aanvraag gebeurt aan de hand van risicoprofielen aan de poort. Hierbij maken we gebruik van de DPS-matrix

Preventief, signaal- en risico-gestuurd bij lopende uitkeringen

- Groepsgewijze en persoonlijke voorlichting over dienstverlening en spelregels
- Wijzigingen in omstandigheden bespreken tijdens dienstverleningsgesprekken(werkcoaches)
- Handhavingssignalen van misbruik en oneigenlijk gebruik onderzoeken we
- Themacontroles

De feitelijke inzet in 2017, 2018 en 2019

Maximale inzet op preventie bij aanvragen

- Vroegtijdige en proactieve voorlichting
- Vroegtijdige opsporing van oneigenlijk gebruik door controle op maat d.m.v. risicosturing (DPS)

Maximale inzet op controle bij lopende uitkeringen

- Handhavingssignalen misbruik en oneigenlijk gebruik zijn onderzocht
- In 2017 themacontroles uitgevoerd (businesscase)

De feitelijke inzet in 2020/2021 en de effecten (beperkte inzet/nullijn)

Maximale inzet op preventie bij aanvragen

- Vroegtijdige en proactieve voorlichting
- Vroegtijdige opsporing van oneigenlijk gebruik door controle op maat d.m.v. risicosturing (DPS)

Beperkte inzet op controle bij lopende uitkeringen

- 40% van de handhavingssignalen misbruik en oneigenlijk gebruik wordt onderzocht, 60% niet
- Geen themacontrole
- Een achterstand van 75 handhavingssignalen is niet opgepakt
- Vermogenssignalen van het Inlichtingenbureau worden niet opgepakt

De effecten

- We verstrekken uitkeringen aan klanten die daar geen recht op hebben
- Werkt misbruik/oneigenlijk gebruik in de hand/ geeft verkeerd maatschappelijk signaal af
- Geen schadelastbeperking voor klanten/gemeenten, meer backoffice werk
- Hogere uitkeringslasten voor gemeenten

Notabene

- Op basis van de cijfers 2017 t/m 2021 blijkt dat 45% van alle handhavingssignalen leidt tot beëindiging van de uitkering.
- Ervaringscijfers op basis van 4 themacontroles laten zien dat tegenover uitvoeringskosten van ruim € 480.000,- een besparing van ruim € 1.150.000,- op de regelingskosten staat.
- In berekeningen gaan we uit van 18 maanden uitkeringswinst per beëindiging (Divosa norm).

In vertrouwen handhaven

Beleidsplan handhaving 2022

WIL heeft een lager aantal draaideurklanten dan in de benchmark, dus dit is ook een realistisch uitgangspunt voor WIL.

Bijkomend effect is dat meer handhavingssignalen oppakken leidt tot meer werk verderop in de keten bij beëindigingen, Terugvordering & Incasso, Bezwaar en beroep.

Bijlage 5: Feiten, resultaten en cijfers 2017 - 2021

In vertrouwen handhaven: Investering versus besparing

Naast de maatschappelijke verantwoordelijkheid van handhaving geven we in onderstaand overzicht de achterstand bij het afhandelen van handhavingssignalen en wat de uitvoeringskosten zijn om deze achterstand incidenteel en structureel in te lopen. Daar tegenover staat forse besparing op de regelingskosten die ten goede komen aan de gemeenten door een besparing op de BUIG. In onderstaand overzicht zijn opbrengsten van de themacontrole nog niet meegenomen.

De kost gaat hier voor de baat uit.

Figuur A. Uitvoeringskosten versus opbrengsten

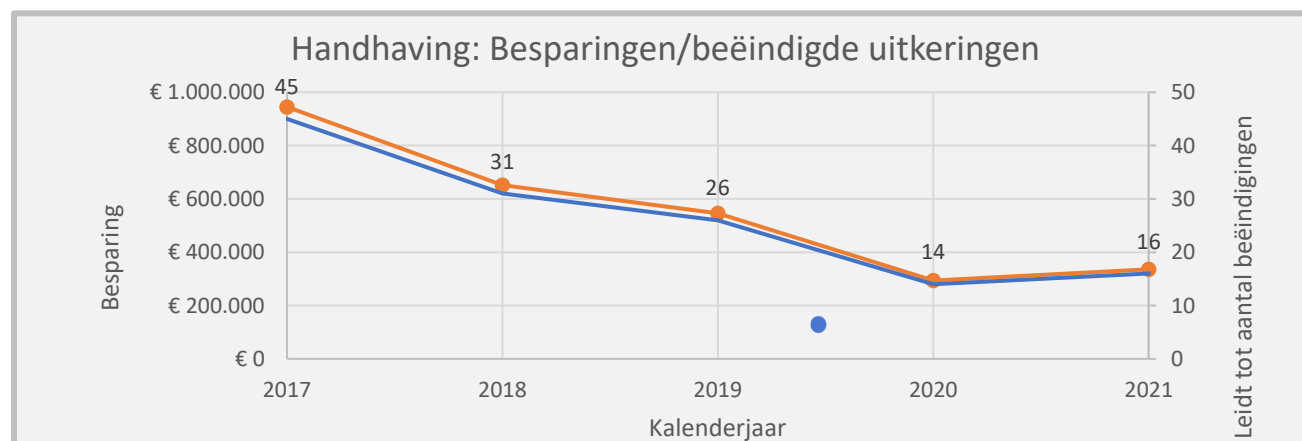
	Formatieve uitbreiding fte	Indien uitbreiding via personeel vast in dienst (mits ook te krijgen)	Indien uitbreiding via inhuren personeel/tijdelijk personeel	Verwachte extra besparing uitkeringslasten
Structureel extra benodigd fte (om alle signalen op te kunnen pakken: 42 meer dan met huidige bezetting als stelpost)	1	€ 75.000	€ 160.000	€ 326.340
Incidenteel (achterstand 2020 en 2021 75 signalen x 45% x 18 maanden)	1,8	€ 135.000	€ 290.000	€ 708.750
1 themacontrole per jaar	1	€ 75.000	€ 160.000	minimaal de uitvoeringskosten; waarschijnlijk 150%
Totaal	3,8	€ 285.000	€ 610.000	> € 1.035.090

Figuur B. Handhavingsonderzoeken o.b.v. handhavingssignalen leiden tot beëindigingen en besparingen*

Hieronder het aantal uitkeringen dat is beëindigd en de gerealiseerde besparingen.

Jaar	2017	2018	2019	2020	2021
Leidt tot beëindigingen	45	31	26	14	16
Besparing	€ 945.000	€ 651.000	€ 546.000	€ 294.000	€ 336.000

*Toelichting: Bij de berekeningen is de gemiddelde besparing per beëindigde uitkering gesteld op € 21.000,- (€ 14.000,- x 1,5 jaar (Divosa norm)).

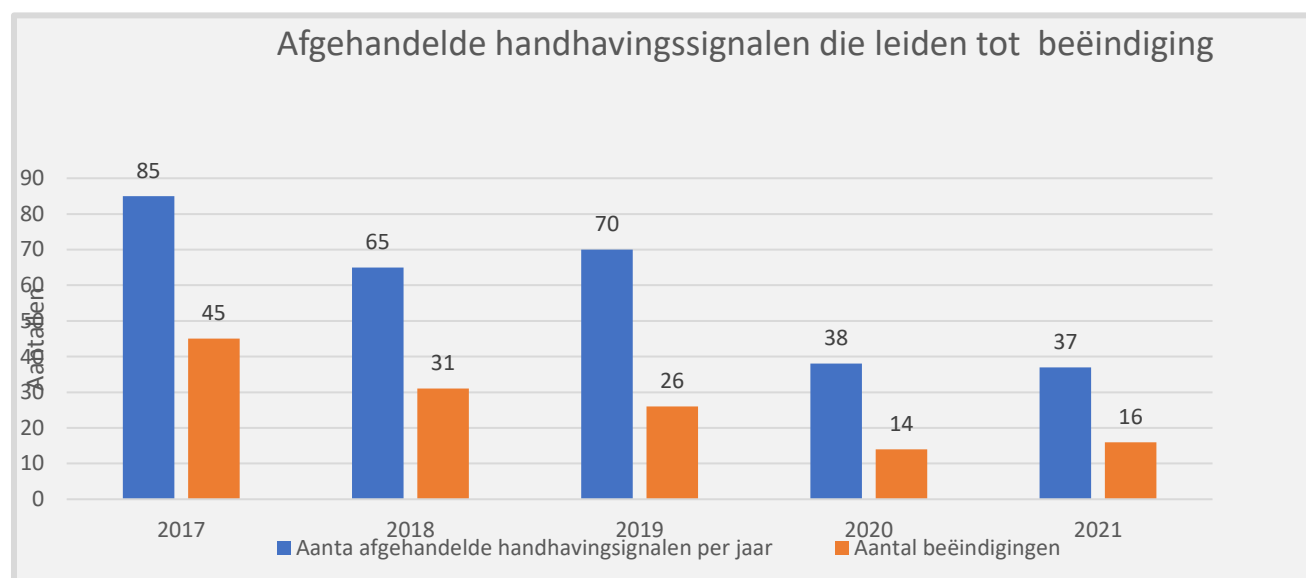
In vertrouwen handhaven

Beleidsplan handhaving 2022

Figuur C. Een overzicht van het aantal afgehandelde handhavingssignalen gedurende de uitkeringsperiode dat leidt tot beëindiging van de uitkering

Jaar	2017	2018	2019	2020*	2021
Aantal handhavingssignalen per jaar	85	65	70	76	78
Aantal afgehandelde handhavingssignalen	85	65	70	38	37
Aantal beëindigingen	45	31	26	14	16
Percentage beëindigingen t.o.v. het aantal afgehandelde signalen	53%	48%	37%	37%	38%
Gemiddeld % beëindigingen 2017 t/m 2021	45%				

* In 2020 zijn 76 handhavingssignalen ontvangen. 38 signalen zijn onderzocht. Resultaat: 14 beëindigingen. De resterende 38 handhavingssignalen zijn doorgeschoven naar 2021

Figuur D. De teamsterkte en de achterstand

Teamsterkte	
Formatie Handhaving 6 personen incl. coördinator	5,56
Tijdsbesteding onderzoek intensieve onderzoeken (uren)	33,5
Achterstand uit 2020 meengenomen naar 2021	38
Achterstand 2021	37
Formatie en achterstand	
Formatie 1 fte per jaar (uren)*	1418
Achterstand/formatie benodigd voor 2020	1273
Achterstand/formatie benodigd voor 2021	1239,5
Totaal achterstand	2512,5
In fte's	1,8
*Bron: Jamick Formatieplan, april 2019 blz. 4	

In vertrouwen handhaven

Beleidsplan handhaving 2022

Figuur E. Het gebruik van de DPS-matrix

Bij de beoordeling van het kans op regelovertreding bij het aanvragen van een bijstandsuitkering maken wij gebruik van de DPS-matrix. Over de periode van 2017 tot en met 2021 zien wij dat er bij 81% van de klanten sprake is van een laag risico op regelovertreding (LOR) en bij 19% is er kans op een hoog risico op regelovertreding (HOR).

De cijfers over 2021 zijn lager door de verplichte lockdown gedurende een periode van het jaar. In die periode waren o.a. huisbezoeken niet mogelijk.

DPS-matrix			
Jaar	% LOR	% HOR	Totaal
2017	88%	12%	100%
2018	81%	19%	100%
2019	81%	19%	100%
2020	69%	31%	100%
2021	87%	13%	100%
Gemiddeld percentage over de afgelopen 5 jaar	81%	19%	100%

Figuur F. Een overzicht van de HOR aanvragen die leiden tot een intensieve controle

Hieronder een overzicht van de HOR aanvragen die hebben geleid tot een intensieve controle.

Toelichting: Over 2017 is er sprake van 12% HOR aanvragen. In 47% daarvan wordt de aanvraag intensief onderzocht. Dat is ongeveer 6% van alle aanvragen levensonderhoud in 2017.

Jaar	% HOR	% van de HOR aanvragen dat intensief wordt onderzocht
2017	12%	47%
2018	19%	32%
2019	19%	23%
2020	31%	18%
2021	13%	14%
gemiddeld	19%	27%

Figuur G. Een overzicht van het aantal toekenningen en afwijzingen na een intensief onderzoek

Hieronder het overzicht van de resultaten na een intensief onderzoek. Gemiddeld leidt dit in 46% tot een toekenning en 54% tot een afwijzing van de aanvraag.

Jaar	Leidt tot toekenning	Leidt tot afwijzing	% intensieve onderzoeken
2017	44%	56%	100%
2018	47%	53%	100%
2019	42%	58%	100%
2020	43%	57%	100%
2021	54%	46%	100%
gemiddeld	46%	54%	100%

Figuur H. Overzicht globale inzet Team Handhaving

Overzicht globale inzet Team Handhaving	2019	2020	2021
Aan de poort (bij aanvraag van de uitkering)	60%	80%	80%
Het oppakken van handhavingssignalen over klanten tijdens de uitkeringsperiode	35%	10%	10%
Advisering algemeen	5%	10%	10%

De inzet van Team Handhaving betreft een globale inschatting.
De cijfers zijn niet 1 op 1 te koppelen aan de overige cijfers die zijn opgenomen in het beleidsplan.
Door de gemaakte keuzes in 2020/2021 is meer ingezet op handhaving aan de poort (bij de uitkeringsintake).